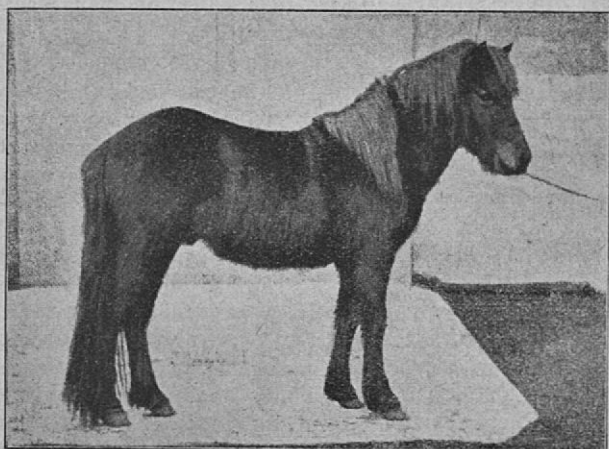

„Jag vet knappast någon tanke, som mitt i en stund av sorglöshet plötsligt kan fylla mig med en så bestämd känsla av samvetskval, som hägkomsten av ett djur, vilket jag sett misshandlas. Det förefaller mig, att jag själv bär en del av ansvaret och ännu åratals efteråt kan jag minnas den blick, med vilken ett sådant stackars djur stirrar framför sig i tomma luften. Blygsel över att icke med tillräcklig bestämdhet ha trätt emellan, kommer också ofta till“.

Verner von Heidenstam.

A. v. Konow Loppis

Djurhandeln å marknader och torgdagar.

För många, som ännu bevarar minnen från det gångna århundradet, framstår säkert marknaderna från barndomen såsom stora tilldragelser i småstadens liv. De gävo ett tillfälle att få beundra och för billigt pris skaffa sig från storstäderna hämtade, eljes svåråtkomliga varor och grannlåter, de voro de burleska upptågens och förlustelsernas livligt gouterade folknöjen. Men fränsidorna av folkkaraktären framhävdes vid marknaderna genom råhet, dryckenskap och djurplågeri och gjorde dem till något plump och larmande, från vilket den s. k. bildade klassen hälst höll sig på avstånd.

Under tidernas lopp har marknadslivet emellertid undergått en väsentlig förändring. Varuutbytet vid marknaderna har gått ner till en obetydlighet, medan biografteatrar, samkväm och programtillställningar mångenstädes ha ersatt marknadernas tillfälliga och bullrande nöjen. Och i syfte att åstadkomma en omläggning av sederna på djurhandels område har regeringen den 27 april 1916 på initiativ av Finlands djurskyddsförening utfärdat en förordning, som den 1 januari 1918 trädde i gällande kraft.

Handel med hästar och boskap får enligt denna förordning äga rum en-

dast på med stängsel omgiven plats. Denna bör förses med dricksvatten samt bommar för djurens bindande och böra så vitt möjligt skjul uppföras för skyddande av djuren emot regn och bläst.

Landshövdingen åligger det att tillse det djurläkare på föranstaltarens bekostnad är närvarande vid marknaden och torgdagen för att förhindra med smittosam sjukdom behäftade djurs hämtande till marknadsplatsen.

Men i praktiken blir denna förordning för det mesta icke alls, eller endast delvis tillämpad, varför djurhandeln å de flesta orter, särskilt i östra delarna av landet ännu försiggår enligt gammal hävd.

I utkanten av staden eller byn finnes den s. k. hästplatsen „hevoslatsti“, där handeln med hästar och deras avprovning är avsedd att äga rum. Men marknadsåskandet går längs alla vägar och gator, så att hela orten vanligen företer bilden av en hästmarknadsplats.

De allra sämsta hästarna, vilka man icke vid dagsljus vågar transportera till eller från marknadsorten bortschackerar man i smyg inne på gårdarna.

I oavbruten följd komma och fara hästarna, gamla hästar med hängande huvud och djupa gropar över ögonen, friska, starka djur med spänstig hållning och smidiga rörelser, hästar med försträckt rygg och nästan lodrätt slutande länd, vilka mödosamt röra sig framåt på krokiga, styvnade ben och små unghästar med livfulla, barnsliga ögon, vilkas organism ännu icke hunnit utvecklas, innan de redan förstörts genom överansträngning, för tidigt körande och tunga lass.

Från tidigt på morgonen till mörkrets inbrott pågår denna oupphörliga trafik under marknadsdagarna och vanligen flere dagar i förväg, och över vägarna ligger det som en dimma av

svetten, som avsöndrats från hästarnas trötta kropp.

Hästskojare och halvvuxna zigenarpojkar gå med piskor, vidjor och käppar och slänga till de förbipasserande hästarna. Och medan dessa gå från den ena ägaren till den andra, säljas och bytas, bli de ständigt hetsade och piskade, ty envar s. k. spekulant, — han må vara huru litet som helst betänkt på att köpa sig och underhålla en häst — står det fritt att göra körturer för att pröva hästens förmåga att sträcka ut och medels piskrapp utrona om han tåligt underkastar sig misshandeln eller om han reagerar däremot, kastar med svansen över piskrappens svidande strimor eller försöker försvara sig genom att sparka upp. I Karelén försiggår den s. k. provkörningen över flere km. långa sträckor medan en av de åkande sköter tömmarna och en annan icke piskar, utan pryglar den undernärda, svaga och vanligen sprängkörde hästen längs sidor, ben och buk.

Ty till allt annat som den mänskliga tyrannen anser sig ha rätt att fordra av hästen hör den absolutaste undergivenhet under hans gemenaste nycker, hans råaste påhitt och hans mest vittlösa framfart. Av alla de oräkneliga piskslag jag sett hästarna bli tilldelade på marknaderna har ännu aldrig den befarade effekten inträffat, att hästen skulle sparkat, därtill är medlet alltför grundligt prövat på förhand.

Att med piskan misshandla en häst, som man möjligen tänker köpa är icke ett medel att lära sig känna hans egenskaper, utan bidrager tvärtom till att dölja dem. Ty det finnes hästar, stolta, kloka och reflekterande djur, vilka just på grund av misshandeln, vars orättvisa de förstå, bli istadiga, ondsinta och hämdlystna.

En häst, som sparkar upp då han köres, ger därmed ofta blott uttryck åt sitt levnadsmod och livliga temperament. Hans vilja besegrar man därför

långt bättre genom tålmod och vänlighet än genom grymhet och misshandel, som endast väcker hans berättigade trots och motståndslust. Och för den som i djuren ser levande varelser, icke blott maskiner, ger just det som utgör deras egenart det största behaget av umgänget med dem.

För de hästar, vilka en gång blivit en bytesvara på marknaderna bli uppehållen mellan dessa sällan långvariga. Knappt har hästen hunnit i någon mån anpassa sig efter de olika former, i vilka hans nya ägare låter sitt översitteri gå ut över honom, medan han ligger i selen från morgon till kväll, innan han åter skall på marknadsfärd, där hans lidanden äro den insats, om vilken det råa spelet rör sig. Och ju äldre, kraftlösare och felaktigare han blir, desto sällsyntare bliva uppehållen, desto hänsynslösare behandlingen och färderna från marknad till marknad blir hans ständiga lott.

Att denna trolöshet mot hästen, på vilken arbetets möda vilar tyngst i vår kamp för utkomsten måste värka demoraliserande och förflockande på den allmänna rättsåskådningen ligger i öppen dag. När barnen under sina uppväxtår i hemmet se den uthålliga, tåliga och outhärliga arbetskamraten från åkrar, fält och skogar till tack för allt sitt släp, endast för omväxlings skull kastas bort och ersättas av en annan, som snart måste undergå samma öde, grundläggas därigenom hos dem en krass och självvisk livssyn, som senare kommer att avskugga sig även i deras förhållande till människorna.

Då kommunerna och de särskilda organisationer, hästväns- och hipposförningar o. a., vilka föranstalta marknader och torgdagar, samt ortsbefolkningen ha en utomordentligt stor ekonomisk behållning av dem, har det kommit sig att ju mer överflödiga och ändamålslösa marknaderna blivit, desto mera

ökas deras antal. Tillträdesavgifter som i olika belopp uppbäras, där området är inhägnat inflyta i flere tusental mark i den marknaden föranstaltande organisationens kassa. Om någon för travtävlingssändamål ingärdad bana icke finnes på orten, utgöres den s. k. inhägnaden av ett på marken liggande rep eller resterna av en gärdesgård. När inträdesbiljetten engång blivit löst, står det marknadspubliken å en del orter fritt att fara från och till marknadsp'atsen så ofta man behagar och att däremellan företaga vilda körturer i omgivningen. Genom uthyrning av platser för kaffe-traktering och till resande torghandlades försäljning av klädespersedlar och diverse marknadskram, inhöstas likaså betydande summor, medan ortsbefolkningen genom oerhört stegrade pris på bostad, stallrum och livsförnödenheter gör sig kännbara jobbarförtjänster på marknadspublikens bekostnad.

Då marknader numera förekomma i sådan mängd landet runt, att de kontinuerligt avlösa varandra och marknadslivet å de flesta orter utan hinder från ortsmyndigheternas sida får vidtaga t. o. m. en vecka före den fastställda dagen, ha marknadsligor, äventyrare, brännvinsförsäljare, falskspelare, ficktjuvar och lösaktiga kvinnor i marknaderna funnit ett lönande operationsfält, där de exploatera den marknadsbesökande landsbefolkningen, bland vilken de sprida sedefördärv och undergräva aktningen för all laglig ordning. En stor del av lagöverträdelserna inträffa därför just under marknadstiderna. På de fullsatta tägen och ångbåtarna ställer man till vilda, larmande uppträden, vilka tåg- och ångbåtsbetjäningen icke vågar söka avstyra, under det förbrytarelementen fritt driva sitt spel bland de druckna passagerarna.

Ett särskilt skrä för sig bilda vid marknaderna de s. k. hästskojarna, genom vilkas händer handeln med de fel-

aktiga, gamla och slutkörda hästarna förmedlas. Till denna kategori höra främst zigenarna, människorna utan samvete och utan annat hem än landsvägen och marknaderna.

För zigenaren har djurplågeriet blivit en näring och bedrägeriet en erkänd handelstaktik. Det berättas, att när zigenaren för billigt pris lyckats tillhandla sig en haltande, spattbruten häst — och sedan hästslaktarna ej mera uppköpa obrukbara hästar, har deras antal vid marknaderna blivit tröstlöst stort — slår han en spik i hoven på något av hästens övriga ben, för att därigenom göra varje steg så smärtsamt, att haltandet icke längre blir synbart. Sedan den hänsynslösaste misshandel med piskan, vars effekt zigenaren vanligen förstärker med ståltråd, järnstycken och kättingar, tvingat de sjuka hästarna till rörlighet, ger han dem på marknadsplatsen ingen ro. Ty lämnas en spattbruten häst att stå stilla en stund, inställer sig värk i den ansträngda, sjuka leden och hästen kan endast med största svårighet sätta sig i rörelse på nytt. Hästen köres därför utan uppehåll av och till eller tvingas medels rapp med piskan eller tömmarna att svänga runt. Och medan de förnedrade, i klokor, bjällror och granna selar utstyrda djurens blick och hela hållning tala om trötthet intill döden, går hästskojararkrytet likt ett hän i förening med piskrappen ut över deras vanskapliga kropp. När någon av marknadspubliken låtit lura sig att köpa en sådan häst, framstår han snart som det levande vrak bland sina likar han i själva verkét är, och den nya ägaren skyndar sig att vid första tillfälle sälja honom till en zigenare, varefter samma procedur med samma resultat vidtager på nytt.

När dessa stackars hästars sista krafter slutligen svika och de en dag bli liggande, medan deras värde utgöres en-

dast av det sönderkörda och genom-piskade skinnets pris, har deras tragiska livsöde med samhällets tysta begivande nått sin fullbordan. Sedan de under sin krafts dagar varit oss en oumbärlig hjälp i odling och samfärdsel, ha de ännu måst giva en hop landsvägsstrykare och yrkesdjurplågere deras skamliga bärning.

Och mången av dessa hästar har kanske en gång varit sin ägares eller ägarinnas stolthet och glädje, beundrade och omhuldade favoriter.

Marknaderna äro för det mesta anordnade under de tider, då de kalla höstregnen skölja ner över de under bar himmel stående djuren, eller vintern kommer deras leder att stelna av köld. Hästarna, som hela dagen vadat i träck och sörja, ställas genomvåta och smutsiga till natten in på första bästa gård, vars ägare, ofta genom en ganska hög tribut — ända till 10 mark per häst — förstår att göra sig en betydande förtjänst på deras „nattkvarter". Ibland har ett täcke kastats över dem, ofta äro de utan eller utgöres „täcket" av en trasa av en sönderklipt säck. Endast för de dyrbaraste hästarna hyr man, där detta låter sig göra, plats i ett stall mot mycket hög ersättning, 35 mk och mera per häst.

Korna, vilka under färden till marknaden tvingats att gå de många milen från hemmet efter en kärra, vars hastiga fart det i utförsbackarna varit svårt att följa, stå fastbundna vid gärdsgårdar, där det är så ont om plats, att de ibland löpa risk att råka under de närmast stående hästarnas hovar.

Vid höstmarknaden i fjol i Villmanstrand hade det regnat oavbrutet under flere dagar. En liten hornlös ko stod med ett bekymrat uttryck i sitt brunspräckliga ansikte och råmade utdraget och klagande, medan boskapsuppköparna och deras hantlangare förde bort hen-

nes kamrater, den ena efter den andra. Storstädernas slakterier skulle efter långa järnvägstransporter fulla av fruktan, lidanden och umbäranden bli det slutliga målet för deras färd och hon skulle inom kort följa dem åt. När jag gick fram till henne och strök vatten ur hennes ruggiga päls, tystnade hon och började långsamt idissla. Utan gräns är människans inflytande över djuren och den välvilja vi visa dem, övar på dem en rent hypnotisk makt. Hästar, som till följd av misshandel blivit så ondsinta, att de skrika, bita omkring sig och sparka, så länge de i människan se en fiende, bli medgörliga och fredliga, när de behandlas med godhet och förståelse. Om man försiktigt för handen längs den åtstramad tygeln till dess man når huvudlaget, och därefter sakta stryker eller skrapar hästen på halsen, medan man samtidigt talar vänligt och lugnande till honom skall det nervösa, misstrogn uttrycket i ögat snart försvinna och där kommer ro och vila över den spända hållningen.

Så länge marknaden pågår, få djuren för det mesta vara i avsaknad av både foder och vatten. Det medhavda foderförrådet är snart slut, något nytt står ej att få och då ofta inga anordningar vidtagits för djurens vattning på marknadsplatsen, få de ibland vara utan vatten flere dagar å rad.

Såsom någonting synnerligen anmärkningsvärt har jag lagt märke till, att ehuru flere hundratal djurskyddsföreningar bildats i vårt land, representanter för dem sällan setts över vara marknaderna. Om detta beror på feghet, bekvämlighet, omtanke om egna nerver och fruktan för oangenäma sinnesrörelser, vet jag ej, men ett beklagligt faktum är det utan tvivel, att man inom djurskyddsarbetet icke tager

mera direkt del i det, som djuren i verkligheten måste utstå på områden, där de mest vore i behov av skydd, d. v. s. det som närmast borde falla inom djurskyddsföreningarnas intressesfär. — Det kan väl ifrågasättas huruvida icke dylika djurskyddsföreningar, i vilka all sakkunskap saknas och arbetet, där ett sådant förekommer, ledes enbart enligt hörsägen och rapporter av avlönade mer eller mindre omdömesgilla inspektörer, icke blott i och för sig äro fullkomligt värdelösa utan dessutom genom att giva allmänheten en falsk föreställning om nyttan av dem endast tjäna till att paralysera det enskilda, personliga initiativet.

Om vi än bland marknadsfolk, djuruppköpare och slaktare ofta komma i beröring med folkets allra sämsta element, ha vi dock för egen del intet att frukta av dem, icke ens då vi ge uttryck åt vår harm över missbruken i deras gärning eller vi rycka piskor och spön ur deras händer. Ty det finska folket är i grund och botten ett hedervärt folk, och det förstår och respekterar det rättfärdighetskrav, som driver oss att direkte bland dem — icke blott i teorier och vackra tal, av vilka de aldrig nås — i ord och handling upptaga kampen för att lindra det tunga ok, som människornas i grymhet, själviskhet och orättvisa övade herradöme pålägger djuren.

Den passiva likgiltighet och försumlighet djurskyddsföreningarna visat det upprörande djurplågeri, som bedrivs vid marknaderna, har i någon mån gottgjorts genom det tillmötesgående, man i regeln möter hos ordningsmaktens representanter å resp. orter. Deras antal är dock vanligtvis alltför litet i förhållande till de mångsidiga krav upprätthållandet av ordningen vid sådana tillfällen ställer på dem. Då de

dessutom ofta lämnats utan nödiga instruktioner, ha deras åtgöranden även saknat önskvärd enhetlighet och konsekvens. Men över allt uttala både polisbefäl och manskap sin bestämda förkastelsedom över marknaderna såsom ändamålslösa, folkfördärvande tillställningar, vilka ju förr desto bättre borde totalt förbjudas, och över vilka den årliga förteckningen i almanacken med första möjliga borde strykas.

Men inför marknadssofoget står polismakten hjälplös; på regeringen ankommer det att bringa detta samhällsöndat ur världen och totalt omorganisera handeln med djur.

För att nå detta resultat måste emellertid en kraftig opinion upparbetas, en opinion, i vilken främst vårt lands kvinnor måste göra sin röst hörd. Kvinnans större förmåga av sympati och medkänsla och hennes av fördomar mera oförvillade rättskänsla skall i en kamp som denna säkrast föra till målet, till humanitetens seger över barbariska traditioner.

Såsom grund för en reformering av djurhandeln tager sig undertecknad friheten föreslå:

att alla av kommunerna och särskilda organisationer anordnade marknader och torgdagar indragas och förteckningen över dem utgår ur almanacken från och med år 1922;

att staten övertager anordnandet av djurhandeln, som bör försiggå å högst tre orter inom varje län, där marknaderna få äga rum högst fyra gånger om året, och att särskilda funktionärer jämte ett nödigt antal veterinärer utses att övervaka denna handel;

att å marknadsorten uppföres en rymlig, av en vidsträckt, överskådlig

inhägnad omgiven hall, med plats för alla till försäljning hämtade djur, vilken samtidigt tjänstgör såsom stallrum för djuren mellan försäljningstimmarna, och att inom denna hall en särskild avdelning för foder och automatiskt funktionerande vattningsapparater inrättas;

att endast starka och friska hästar få försäljas såsom dragare och att de obrukbara hästarna efter av veterinär och särskild djurskyddsnämnd avgivet utlåtande avlivas i ett för ändamålet uppfört slakteri, med rätt för ägaren att få ersättning för sitt djur enligt högsta gångbara pris;

att piska icke får användas vid handel med hästar och att i övrigt all misshandel av djuren på det strängaste beivras;

att zigenare och andra yrkeshästschackrare vägras tillträde till marknadsplatsen;

att för djurens transport från marknaden ett tillräckligt antal järnvägsagnar och ångbåtslägenheter stå till förfogande;

att inom det inhägnade området uppföras modeller för praktiska, hygieniska stalls- och ladugårdsbyggnader, att en permanent utställning anordnas av redskap och förnödenheter, vilka befordra en god djurvård, och att i samband med marknaden djurens riktiga och humana behandling belysande föredrag, förevisningar m. m. hållas för den marknaden besökande allmänheten;

att de vid marknaden gängse priserna noga annoteras i tidningspressen och att för djurens skyddande för onödiga transporter, djurhandeln direkte i hemorten befordras genom att å kommunalhuset ständigt finnes en förteckning över till salu varande djur;

att enligt ett i Sverge taget initiativ varje häst bör vara försedd med en legitimationsbok, vari hästens namn, storlek, färg, kännetecken och om möjligt ålder och härstamning äro angiv-

na, och i vilken envar ny ägare bör teckna sitt namn jämte datum, då hästen kommit i hans ägo.

Helsingfors, i december 1920.

Agnès von Konow.

Piskan.

Ur ett föredrag av baron Henry Anchald.

Om hästarna vid körning alltid bleve behandlade såsom de borde, vore det icke nödigt att slå dem för att förmå dem att underkasta sig människans vilja.

En med godhet behandlad häst lyder redan vår stämman. Men många kuskar tro sig försumma sin yrkesplikt, om de icke ständigt begagna piskan, även då hästen anstränger sig av alla krafter och icke behöver pådrivas. Detta råa våld tyckes dem vara en hederssak, men det är ingenting annat än ett meningslöst demonstrerande av deras egen makt. Om sitt offer bekymra de sig icke, emedan dess lidande icke alltid är så iögonfallande.

Och likväl medför en dålig behandling av djuren direkta förluster, emedan den minskar deras uthållighet. Den invärkar även djupt på deras lynne, beroende av huru känsliga de äro och huru ofta de utsättas för misshandeln. De hästar, som äro underkastade sådana levnadsvillkor, kunna icke tillräckligt till godogöra sig sin föda och försvagas därför långsamt.

När man erinrar sig att hästarna i vilt tillstånd äro lika känsliga för ljud, som hjorten och hinden, måste

man förväna sig öfver, att de icke bli alldeles rasande av piskslagen, vilka ibland ljuda lika skarpa som pistolskott.

Genom att klargöra och bevisa huru stor den smärta är, som piskan förorsakar, kunna vi kanske en gång få till stånd lagliga bestämmelser rörande densamma, så svårt det än torde bli att hos människorna avskaffa sedan långt tillbaka i tiden inrotade vanor.

Tyngden av ett piskrapp.

Hästen lider både av det ljud ett piskslag åstadkommer och av den av piskan förorsakade smärtan. De goda hästarna förstöras därav, medan ljudet av piskslaget icke har någon värkan på de hästar, som ej låta skrämman sig av hot. Men även hos dessa senare väcker det störande förnimmelser av en stark och onödig smärta, vars grad vi söka utröna genom följande experiment:

En låda har blivit fylld med våt, väl knådad lera. Vid ett slag med piskan intränger snärten i leran, lämnande däri ett tydligt avtryck. Sedan tages en annan, fullkomligt liknande snärt, vilken medels vikter bringas att sjunka lika djupt i leran som den föregående. De använda vikternas sum-

ma ger oss därför kännedom om slagets tyngd och huru stor den smärta är, som tillfogas djurets kropp.

Resultaten av dessa försök ha varit växlande, beroende av snärtens art. Slag med piskor av olika typ, med rund, kantig eller konformig närt, ha i vikt motsvarat 35 kg, 54 kg, 66 kg, 73 kg och ända till 142 kg.

Vi kunna väl knappast beskyllas för överdriven känslighet, om vi hysa medkänsla för hästarna, vilka jämte sitt arbete måste uthärda dylika slag.

För jämförelses skull kan nämnas att om man med en lineal slår en människa på handen och slaget motsvarar 2 kg 430 gr, så framkallar det redan tårar i ögonen och om slaget motsvarar 3 kg 820 gr och gives på övre sidan av en behandskad hand man knappast tycker sig kunna utlärda den smärta det vållar.

Då man ännu tänker på att dessa piskslag kunna träffa så ömtåliga partier på djurens kropp som benen och buken, så är det väl icke att undra

över, om vårt hjärta tyckes sammanpressas vid åsynen därav.

Ännu mera olyckligt är det för de ämna djuren, om deras körare ha föresatt snärten med ett antal knutar, eredan då en ytterligare ökad vikt om 6 à 7 kg koncentrerar sig på vissa punkter om en kvadratcentimeters yta.

Ryckandet i hästens mun.

Liknande försök ha å skelettet av ett hästhuvud gjorts i syfte att mäta smärtan av ryckandet i hästens mun. Resultaten ha utvisat att en häftig ryckning i tyglarna i vikt motsvarar 132 till 152 kg beroende av styrkan och sinnelaget hos den, som hanterar tyglarna.

Till den oerhörda smärta, som sålunda förorsakas hästen genom ryckandet i hans mun, kommer ännu att han måste bli i yttersta grad pinad och enerverad av att hans huvud under arbetet oupphörligt ryckes än åt den ena, än den andra sidan.

Men han är stum och kan ej för oss klaga sitt lidande och sin nöd.

